

בענין שהחיינו והטוב והמטיב - שיעור 597

- I. הנה מצינו דברכת שהחיינו נאמרת על ה' אופנים (כ המועדים (עירוזין מ:)) (ב ועל המצות הבאות מזמן לזמן (רב שרירא גאון) וי"א או שיש בו שמחה (תוספות סוכה מ"ו:)) וי"א או מזמן לזמן או קנין לו כתפילין או שאינה מצוייה בכל עת כמילה (רמב"ם זרכות י"ח - ט) (ז ועל קנין דבר חדש (זרכות נ"ט: רכ"ג - ו) (ז ועל ראיית פני חבירו לאחר ל' יום (זרכות נ"ח: רכ"ה - ה) (ז ועל פרי חדש מזמן לזמן (עירוזין מ: רכ"ה - ז)
- II. העולם נוהגין להקל בברכת שהחיינו ואפשר משום שהרמ"א (רכ"ג - ה) כתב שברכה זו אינה חובה אלא רשות
- III. פירות המצויים בכל עונות השנה כמו שיש בזמננו בהרבה מדינות שמחזיקים את הפירות במקרר וכדומה ובזמן שהפרי מתחדש עדיין נמצא מהישן יש מהאחרונים שחששו בזה שהוא ברכה לבטלה
  - (א) לא שייך שמחה בהתחדש פרי חדש דכיון דמצויין תדיר הן בקיץ והן בחורף לא שייך כ"כ לברך שהחיינו דבשמחת הלב תליא מילתא (בזמירות דברי יואל ז אית תכ"ה)
  - (ב) ועיין באג"מ (ג - ל"ד זסוף) שכתב דלמעשה אולי יש למעט בברכות ובפרט בברכת שהחיינו על פרי חדש שהוא רשות (מג"א ס"ק ו) אבל מ"מ כיון שיותר נוטה לברך לכן בליל ב' דר"ה יכול ליקח פרי שלא טעם עדיין מהחדשים ולברך זמן. זה תלוי בכוונת הרמ"א (רכ"ה - ו) עיין במ"ב (ס"ק י"ח) ורב מרדכי מרקיו אמר לי שהוא אין מברך שהחיינו על שום פרי
  - (ג) עיין בתשובות והנהגות (ה - ר"ה) דאם מגיע כאן במשך השנה רק מעט ולא מצוי וביוקר ולא בכל החנויות אלא בחנויות מיוחדות כה"ג ראוי לשמות ולברך שהחיינו ואם לאו אין מברכים
- IV. המברך על פרי חדש האם יקדים את ברכת הנהנין לפני ברכת שהחיינו או יקדים תחלה ברכת שהחיינו - נכון יותר להקדים שהחיינו לברכת הפרי כדי שלא להפסיק בין הברכה לטעמת הפרי בשהחיינו שהוא רשות משא"כ בברכת שהחיינו על המצות שהיא חובה מתקנת חכמים כברכת המצות ולכן הואיל מעיקר הדין ראוי לברך על הראייה של פרי חדש בלבד טוב יותר להקדים שהחיינו וכן דעת המ"ב (ס"ק י"ח) בשם הפמ"ג והשעה"צ (ס"ק י"ז) כתב דאינה ראייה מגביל לתורי לאכול דשם אסור לאכול קודם שיתן לכהמתו משא"כ הכא דדינו שהחיינו הוא רשות וכ"כ הערוך השלחן (ס"ק ה) ושו"ת מהרש"ג (ג - ג) וכ"כ בשו"ת כתב סופר (כ"ה) בשם אביו החתם סופר ועוד
- V. על איזה דברים מברכים
  - (א) מי שנוהג להביא לט"ו בשבט אתרוגים מרוקחים (jam) אינו מברך עליהם שהחיינו כיון שלא ניכר בהם שום חידוש בין הישן להחדש אבל אם עושה המרקחת בבית מפירות חדשים שפיר מברך עליהם שהחיינו והיינו מרקחת ביתי (ספר ברכת השיר והשבת זף י) ויש נוהגין שלא לברך שהחיינו על שום פרי שמצוי בינינו כל שנה
  - (ב) חתן תורה וחתן בראשית מברכים שהחיינו משום שיש להם הנאה ושמחה מסיום התורה והתחלתה (רוקח סימן ש"ע"ה) ועיין עוד בשו"ת רבבות אפרים (ג - תרס"ז) דרוב הפוסקים סוברים שזה רק המשך מהקודם ולא פנים חדשות ואין מברכים
  - (ג) בעל תשובה אינו מברך שהחיינו על זה שחזר בתשובה כיון שהיא מצוה תמידית ולא בא מזמן לזמן ועוד דאין מברכים על קיום מצוות שמקיים האדם פעם ראשונה בחייו (ש"ך כ"ח - ה דלא כהרמ"א) ועוד דיש חשש שאולי יחזור למה שהיה ועיין בשו"ת יתוה דעת (ז - ל"ה) ולכאורה ה"ה בגר וחופה דאין מברכים שהחיינו וכ"כ המהרש"א (שלהי מגילה)
  - (ד) נשים מברכות שהחיינו על פאה נכרית חדשה (מערכת השיר והשבת זף רס"ס בשם רב משה)
  - (ה) קנה מכונית חדשה או מקרר חדש או מזגן חדש וכן מי שקנה לאשתו תכשיט חדש זהב או כסף לא יברך שהחיינו הואיל דברכת שהחיינו תלויה במנהג ומנהג העולם דלא לברך על כלים חדשים (כף החיים רכ"ג - כ) וע"ע במ"ב (רכ"ג - י"ג) דבכל הנ"ל אם הם דברים שלב האדם שמח בהם מברכים וכ"כ האג"מ (ג - פ"ז) דמברכים על כלי הבית ששמחים בהם (ו) נולדו לו תאומים בן ובת מברכים הטוב והמטיב בלבד דבכלל מאתיים מנה (ספר

ז) אם נולד לו נכד אינו מברך ועיין בבה"ל (רכ"ג ד"ה ילדה אשתו) בשם תשובת הרשב"א ודלא כספר חסידים שיכול לברך

ח) עד מתי יכולים לברך הטוב והמטיב למי שנולד לו בן - עיין במ"ב (רכ"ג - ג) דאפילו אם לא בירך תיכף כששמע יברך לכו"ע דעדיין הטובה נמשכת ונראה ודוקא אם עדיין תוקף השמחה בלבו (כף החיים ה) וי"א רק בשעת בשורה מברכים (אשל אברהם מבוטשאטש רכ"ג - ב) וי"א עד ג' ימים (תשובות והנהגות א - ב בשם מור וקציעה)

ט) הכותב או קונה ספר תורה חדש עיין בכאר היטב (רכ"ג - י) דיש לברך שהחיינו דעדיף בזה ממילה ופדיון הבן כיון שיוצא בקניה זו מצוות וכ"כ החת"ס (כ"ג) והמר"ם שי"ק (י"ד הל"ד) כתב דאין מברכין שאין אנו בקיאין בחסירות ויתירות ועוד דנעשים מעורות של בהמה (רמ"א ו)

י) הבא פעם ראשונה לכותל המערבי וכן הבא לבקר בטיול פעם ראשונה לארץ ישראל אין מברכים שהחיינו דמה שיך לברך שהחיינו על זה שבא לכותל ורואה הבית בחורבנה אלא אדרבה יש לו לקרוע ועוד דרוב הפוסקים סברו שכל מצוה שמקיימה פעם ראשונה בחייו שלא מברך על זה שהחיינו כהש"ך (י"ד כ"ח - ה) ודלא כהרמ"א

יא) מי שזכה לסיים כל הש"ס לא יברך שהחיינו עיין בשיעור 547 (I)

יב) קנה כלים לו וכלים לב"ב מברך על שלו שהחיינו ועל דב"ב מברך הטוב והמטיב דטוב הוא לדידה שזכה שיהיה ב"ב מלובשים במלבושי כבוד (מ"ב רכ"ג - סק"ט בשם הב"ח)

יג) אין לברך שהחיינו או הטוב והמטיב על כלים חדשים שצריכים טבילה ועדיין לא טבל וגם למי שקנה בית חדש ועדיין לא קבע המזוזות ועיין בשער הציון (אות כ"א) דרע"א היה מסופק בזה וספק ברכות להקל

יד) אדם שעולה לגדולה לעבודה חשובה או רב עיין בשיעור 376 (ג-II)

טו) על קנין ספרים חדשים פסק המג"א דלא לברך דרק על מצוה הבאה מזמן לזמן מברך וגם מצוות לאו להאנות נתנו אמנם המור וקציעה כתב כיון שיש שמחה גדולה בקנין הספרים יכול לברך כמו על כל כלים חדשים ולכאורה כ"ש למי שמסיים הש"ס והשו"ע יכול לברך בשם ומלכות וכ"כ המ"ב (רכ"ג - י"ג) שמברך שהרי הברכה נתקנה על השמחה ולא על התשמיש של הספרים דמצוות לאו להאנות נתנו

טז) בנין בית הכנסת חדש - עיין במ"ב (סק"ח) קהל שבנו או קנו בהכ"נ יעמוד הש"ץ ויברך בקול רם הטוב והמטיב להוציא את כולם וע"ע בכף החיים (ק"ג - אות ט"ז) דיברך על פרי חדש ובלאו הכי בלא שם ומלכות וכ"כ הילקוט יוסף (ג - ק"ג - ט"ז) דדינו כספרים דאין מברכים עליו דמצוות לאו להאנות נתנו

יז) הוסיף בו איזה שורה בגובה הבית לכו"ע יש לברך אבל סתרה וחזר ובנאה יש מחלוקת בדבר (מ"ב סק"ז) וספק ברכות להקל

יח) כלים שקנאם בתשלומים (credit) יותר טוב שלא לברך עליהם (באר משה ה - ס"ח) והמנהג הספרדים שלא לברך כלל על קניית כלים חדשים ורק על בגדים (כה"ח רכ"ג - כ' ול')

יט) המנהג שלא לברך שום ברכה על מה שמקבלים בירושה וזה כנגד פסק השו"ע (רכ"ג - ג)

כ) המקבל מתנה חשובה דעת הבה"ל (רכ"ג - ה ד"ה שהיא) שמברך שהחיינו ודלא כהשו"ע (רכ"ג - ה) שמברך הטוב והמטיב

כא) מצא מציאה מברך עליו שהחיינו או הטוב (מ"ב רכ"ג - סק"ו) זה גמרא מפורשת (ברכות ס)

כב) למה לא מצינו שיעקב ויוסף בהגיעתם שיברכו שהחיינו משום שיוסף היה במצרים והרגיש יעקב בזה שזה התחלת הגלות

כג) המהר"י מינ"ץ בירך שהחיינו כשהגיע למאה וי"ג שנים שהוא לו בר מצוה שניה ספר חיים של ברכה (דף רפ"ה)

כד) הברכות שנברך בקבלת פני משיח צדקנו - עיין בשו"ת מנחת שלמה (ב - ה"ז - כ"ז) שיברך ד ברכות (ל) ברוך ... חכם הרזים (ב) ברוך ... שחלק מחכמתו ליראיו (ג) ברוך ... שחלק מכבודו ליראיו (ג) ברוך ... שהחיינו ועיין בשו"ת לב חיים (ג - מ"ז) שכתב שמברך ברכת אשר גאלנו וגם שהחיינו כי בודאי אנחנו קובעים יום הגאולה ליו"ט